

کاریگەری گرژی قەرەباغ لەسەر کورد

10-10-2021

نوسەرهەكان

ناوەندى لېكۆلینەوهى روودداو

کاردو بینهرا

نیشتمانیک که سهدهیه کی پیشتر کورد دانیشت و خاوهنی بود و تییدا کوردستانی سوری دامه زراند، هنه نووکه وهی یه کیک له کونترین قهیرانه کان و ناسوئرین زامه کانی قهوقار، بعوهه هه وی بلابونه و ته شنه که کردنی قهیران بو ولاتانی ئیزان، پاکستان و تورکیا له راپورته کاریگه ریی ئهم قهیرانه له سه دوخت کورد له روزهه لاتی ناوین به تایبەت هریمی کوردستان تاوتی ده کات.

بوجی قهوقاز گرنگه؟

هه رچهند قهوقاز ناوجهیه کی بچووکه له روزئاوای زهريای خه زه رد، بهلام هه مه جوی و فرهنگی و لیک ئالاوی قوولی شووناسه قهومی، ئایینی و زمانه وانی له لایه که وه و کیشە و قهیرانه میزووی و پیکهاته بیه چاره سهه نه کراوه کان تیکرای ده ره اویشته و ناکامه کانی گوپانکاری حه شیمهت و جوگرافیای ئه و ناوجه له سه ده منی یه کیه تی سوچیه تدا له لایه کی دیکه وه، ئهم ناوجهیه وهی چه قیکی هه میشە قهیران اوی هیشتوته وه.

ره خنه و ململانی هنیزه ناوجهیه کان وهی، روسیا، ئیزان و تورکیا و هیزه سه رووناوجهیه کان وهی، ئه مریکا له گه ل بایه خی سه رجاوه وزه بیه کان (نهوت و گاز) له کوماری ئازه ربايجان و هه رووههها گرنگی راگواستن و پیوهندی ئهم ناوجه له پیکه و بھستنی ئیزان و ئاسیا ناوین به ئه ورووپا، پیکه بی بھرزتر کرد و دوته وه.

بوجی ئیزان توووهیه؟

ئالووکوپه کانی سالی را بردوو، به تایبەت دوو هه فته را بردوو بعوهه هه و دلگرانی قوولی ئیزان. سالی را بردوو له دوایین شهپری ناوجهی قهره باغدا، دهوله تی ئازه ربايجان به یارمه تی سه ربايجان به یارمه تی سه ربايجان شهپرکه ری پیشکه و توو، توانی ئه رمه نستان له شهپرکی ناچه را بنداد و زوپیه ناوجه قهره باغ بخانه ڈیکر کونتپولی ولاتکه کهی. له گرژیهدا دوو هاوبهیمانی پیشووی ئه رمه نستان، واتا روسیا و ئیزان سیاسەتی بىدەنگیيان گرتە بهر. له ئیزاندا چوار پیشونیزی هه بینی تورک زمان، راگه ینراویکی هاوبهش پشتگیریان له کوماری ئازه ربايجان ده رکرد و دواتریش میدیا فه رمیه کان و ههندی له بھرپرسانی ولاتی ئیزان به روالهت ره زامه ندی خویان له سه رکه وتنی ولاتی شیعه مه زهه بی ئازه ربايجان نیشان دا !!

بهلام له مانگه دا ئازه ربايجان به پیشپه وی له سنووری هاوبهشی نیوان ئه رمه نستان و ئیزان، هاتووچوی بارهه لگرکه کانی ئیزانی توووشی کیشە و ته نگانه کرد. پاشان هاوكات له گه ل گوپانکاری بیه کانی ئه فغانستان، ئازه ربايجان مانوپکی سه ربايجان به هاوبهشی پاکستان و تورکیا به ناوی " سن برا " بھرپوھ برد. ئهم گوپانکاری بیه بعوهه هه وی توووه و دلگرانی ئیزان. له بھر ئه وھی که بھ ئیزان کاشکرا بعوه، ئازه ربايجان به پشتگیری تورکیا و به بیانووی پیوه وست بعون به ناوجه دابراوی نه خجھ وان، دهی و پیت پیوه ندی سنووری ئیزان و ئه رمه نستان دابریت. ئهم هاواکیشە ئه و کاته گرنگتر دھبیت که ببیتھ هه وی داخرانا پیکای ترازیت ئیزان بھ ئه ورووپا له ئه رمه نستانه وه، که له ئاکامدا بھستراوهی ئیزان به تورکیا و ئازه ربايجان زورتر ده کات، دیاردهیه که به زیانی بھ رزه وندی نه ته وھی ئیزان ده شکیته وھ.

هه رووههها بھ هنیزبیوونی ئازه ربايجان ده بیتھ هه وی وروزاندن و زیده کردنی هه ستی نه ته وھ خوازی تورک و ئازه ریه کانی ئیزان دز بھ دکوومەتی ناوهندی. له سن دهیه را بردوودا باکو و ئه نقهه ره کاریگه ریبیه کی زوریان له سه رئینتیما تورک خوازی بیه کان له ناوه وھی ولاتی ئیزان داناوه. رووداوه نویکان ئهم بابه ته بیان خه ستر کردوو، رووداوه کی که مه بھ ستی ئایدیالی خستنے مه ترسیی یه کپارچه بی خاک و دابه شکردنی ئیزانه!

کاریگه ریی قهوقاز له سه رکورد

پیده چیت قهیرانی ئهم دواییه کاریگه ریی قهوقاز کاریگه ریی راسته و خوی له سه را بردو خوی له سه را بردو خوی هنیز و ناوجه که کوردیه کان ببیت. ئیزان به رده وام هه ولی داوه له کارتی یاری کورد بھ بھرنگاری و پاراستنی هاوسه نگی نه یاران و بھه لسٹکارانی گه لک وھرگریت. ئیزان له دهیه کانی ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ ادا به گه لک وھرگرتن له هنیز کورد هه ولی لواز کردنی دهوله تی سه دام حوسینی دا و له دهیه ۱۹۹۰ به دواوه، به رده وام به گه لک وھرگرتن له کارتی پ.ک.ک. هه ولی داوه له هه مبهه سه ره رؤوییه کانی تورکیادا هاوسه نگی دروست بکات.

لە دۆخى هەنۇوكەپىدا كە ئىران لە ژىر گوشارى نىونەتەوەيىدابىه، كەمارۆكاني ئەمريكا درېزەي هەبە، تالىيان لە سنوورەكاني رۇزھەلاتى ئىران دىسان جلەوي دەسەلاتى گرتۇوه و رەنگە بە پاڭشىتىي پاكسنان و توركيا و تا رادەيەكىش عەرەبستان چالاكييەكاني چېتر بکات و لە كاتىكدا كە شەپە بە وەكالەتىبە پەتىچۈوهكاني يەمەن و سوورىا درېزەي هەبە، ئاسانتىرين و كەم تىچۈوتىرين فاكەنر بۆ گوشار خستنە سەر توركيا و ئىدارەدانى قەيرانى قەوقاز، كەلگ وەرگرنى دووبارەي ئىرانە لە كارتى كوردانى سەن ولاتى، توركيا، عىراق و سوورىاپە. لە توركيا و سوورىادا پ.ك.ب بۆ ئىران گۈنگۈرىن فاكەنر و لە عىراقدا ھەرېمى كوردستان رۆلى سەرەكىي هەبە.

لە كۆتاپىدا، لە ئىستاواه تا مەودايەكى مامناوند، ئىران ھەول دەدات پىوهندىي لە كەل پارتىدا باشتىر بکات و لە لايەنديكى دىكەشەوە دەبىت بەر بە تىھەلچۇونى زياترى فەزاي كوردى بە تايىبەت لە نىوان پ.ك.ك و پارتى و ھەروھا پارتى و يەكىيەتىدا بىگەزىت و لە سوورىادا لە ئاستى ئالۋۇزىپ و ساردى پەيوەندىي دەولەتى دىمەشق لە كەل پ.ي.د دا كەمباكتەوە.

نابىت لە بىر بىكەين كە، كەلگ وەرگرنى ئىران لە كارتى كورد، بەو مانايىبە كە كوردەكان دەتوانن زۆرتر لە دۆخى رەخساو كەلگ وەرگرن. دەيىھى ۱۹۸۰ بىزۇتنەوەي رزگارىي باشۋۇرى كوردستان، لە سىيەرى شەرى ئىران و عىراقدا توانى جارىيەكى دىكە ببۈزۈتەوە، يان لەم دەيىھى دوابىيەدا، پ.ك.ب بەردەۋام توانىيەتى لە دەرفەتە سنووردارەكانى لايەنى ئىران بۆ خۇپاراستن لە گوشار و ھىرلىشى بەردەۋامى توركيا كەلگ وەرگەزىت.